

FONGS NOUS O POC CITATS DE CATALUNYA. III

A. ROCABRUNA i M. TABARÉS

Societat Catalana de Micologia, Lab. Botànica, Fac. Farmàcia, Universitat de Barcelona.
 Diagonal 645. E-08028. Barcelona.

ABSTRACT. New or rarely recorded fungi from Catalonia. III. This work includes a description and iconography of 5 species collected in Catalonia (Spain): 1 Discomycetes, 1 Coniophoraceae, 1 "Cyphellaceae" and 2 Agaricales, that we consider very rare or not yet recorded in our country.

Key words: Ascomycetes, Basidiomycetes, Catalonia, Spain.

RESUMEN. Hongos nuevos o poco citados en Cataluña. III. En este trabajo describimos cinco especies recogidas en Cataluña, un discomicete, una conioforácea, una "cifelácea" y dos agaricales, que consideramos raros o todavía no citados en nuestro territorio.

INTRODUCCIÓ

Dins el context dels nostres treballs dirigits a catalogar i donar a conèixer la riquesa fúngica de les diferents comarques i serralades de Catalunya, com el Maresme (vegeu ROCABRUNA & TABARÉS, 1984 i 1991), Serra de Collserola (TABARÉS & ROCABRUNA, 1987, 1991 i 1998), Massís del Montseny (ROCABRUNA & TABARÉS, 1988 i 1991), Pirineus i Pre-Pirineus (ROCABRUNA *et al.*, 1994 i 1996), i El Tarragonès (TABARÉS & ROCABRUNA, 1997); ens ha semblat convenient separar-ne algunes espècies rares al nostre país i presentar-les en aquesta sèrie de treballs dedicats als fongs nous o poc citats de Catalunya, que vam iniciar amb J. VILA *et al.* (1996), sense esperar a la confecció de noves llistes territorials de fongs, que completaran les ja publicades sobre aquestes àrees geogràfiques.

ESPECIES ESTUDIADAES

Classe ASCOMICETS; Ordre Pezizals, Família Pironematàcies.

Acervus epispartius (Berk.: Br.) Pfister

Ascocarps de 1, 5-3 cm de diàmetre, primer cupoliformes, després estesos, amb el marge ondulat, fasciculats. Himeni de color taronja viu, quan esta ben hidratat, superfície externa finament tomentosa, més pàl·lida. Base amb un peu rudimentari. Ascó de 70-90 × 4-6 µm, octosporats. Espores de 6-7 × 3,5-4 µm, llises, el·líptic-cilíndriques, amb una o dos gútules lipídiques. Paràfisis cilíndrics, a vegades bifurcades i septades en la base, amb l'apex arrodonit i no dilatat.

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA: L'Ametlla del Vallès (Vallès Oriental), UTM 4394615. Alt.300m. Sota *Quercus ilex*. leg. M. Tabarés. SCM A742.

OBSERVACIONS. Espècie citada per primera vegada a Europa a les Illes Balears, que es pot confondre fàcilment amb *Aleuria aurantia* (Fr.) Fuckel, de la qual es diferencia perquè aquesta última té les espores més grans i reticulades.

Classe BASIDIOMICETS; Grup Afil-loforats, Família Conioforàcies

Leucogyrophana mollusca (Fr.) Pouz.

= *Merulius pseudomolluscus* Parm.

Basidiocarp resupinat, efuso-reflex, amb la superfície fèrtil d'1 mm de gruix i una extensió de fins 15 cm, laxament fixada al substrat, gairebé merul-loide quan està ben hidratat o en forma de crosta en

estat sec; de tonalitats groguenques primer, ataronjades després i finalment bru-taronja, sempre amb els marges blanquinosos. Sistema d'hifes monomític, amb hifes de 3-5 (7) μm d'amplada generalment amb parets primes, ramificades des de les fibules. Les basals presenten incrustacions cristal·lines. Basidis fibulífers, tetraspòrics, de 25-35 \times 5-6 μm . Espores el·lipsoïdals, llises, de 5,5-7,5 μm amb parets gruixudes; cianòfiles i més o menys dextrinoïdes.

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA: Sant Julià d'Uixols (Vallès Oriental), UTM 4264619, alt.880 m, sobre una branca mig enterrada de *Pinus sylvestris*, 15-11-1998. Leg. R. Pascual. SCM B.

OBSERVACIONS. A Catalunya, només en coneixem una citació de la Selva (LLISTOSELLA & AGUASCA, 1986) i una de Prades (MALENÇON & LLIMONA, 1980).

Grup Cifel·làcies, Família Tricolomatàcies ss Singer (= Lacnel·làcies Boud.)

Flagelloscypha minutissima (Burt) Donk.

Fructificacions sèssils, de fins 1 mm de diàmetre, de color blanc, primer globoses, després en forma de copa, i disposades cap per avall totes elles cobertes de pèls densos. La part interna o himenial, és de color gris ocraci i llisa. Basidis fibulífers, estretament claviformes, de 20-25 \times 5-5,5 μm , bispòrics o tetraspòrics. Espores d'el·líptiques a subcitriformes, llises, hialines, gutulades, 7-9 \times 3,5-4,3 μm , no amiloides. Pèls de l'exíple amb les parets gruixudes, coberts de grans cristalls a la meitat basal o en els dos terços inferiors, després aprimats, llisos, septats i curvats en forma de fuet. Sistema hifal monomític, amb hifes de 2-5 μm .

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA: Riells del Montseny (La Selva), UTM 4594625, alt. 460 m, sobre arrels arancades, indeterminades. 08-05-1999. Leg. A. Rocabrana. SCM B.

OBSERVACIONS. En un examen molt superficial, podria ésser confosa amb exemplars joves de *Lachnum virginium* Karsten, un ascomicet primaveral molt comú sobre restes vegetals diverses. Creiem que es tracta d'una citació nova al catàleg dels fongs de Catalunya. Gènere enquadrat en els afil·loforats, en l'heterogènica família de les cifel·làcies, ara, segons els autors cal incloure'l en les tricolomatàcies o en les lacnel·làcies. El caràcter que diferencia millor el gènere és la morfologia dels pèls de l'exíple.

Ordre Agaricals, Família Tricolomatàcies

Omphalina cyanophylla (Fr.) Quél.

= *O lilacifolia* Murrill

Píleu de 2-3 cm de diàmetre, umbilicat-convex, amb l'edat més aplanat, però sempre centralment comprimit, hígròfan, amb el marge estriat fins el pileic dos terços del radi. Cutícula una mica viscosa, de color variable: de jove, groc ocraci, amb la part central olivàcia, després va agafant reflexes blau verdosos, verd clar o groc olivaci. Làmines decurrents, primer blanquinoses, després amb tonalitats lilacines o lila-blavoses però conservant el marge més clar. Estípit de 3 \times 0,2 cm, viscos només quan està ben hidratat, amb tonalitats verdoses i la part inferior lilacina, amb la base coberta pel miceli del mateix color. Carn insignificant, inodora i sabor amarg. Espores de 6,5-8 \times 4-4,5 μm . Basidis de 25-30 \times 5-6-(7) μm . Trama laminar dextrinoïde. Hifes de la cutícula amb pigments extracel·lulars i intra, i més o menys conglobats. Sense fibules en tot el carpòfor.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Vhiela (Val d'Aran); boca sud del túnel. UTM 3174721, alt.1400m, sobre restes molt degradats de *Abies alba*. 14-10-1998. Leg. A. Martínez. SCM B.

OBSERVACIONS. Segons sigui la coloració que presenten els exemplars, podria ser confós amb una de les formes d'*Hygrocybe psittacina* (Scheff.: Fr.) Wünsche, però el color de les làmines, en un primer examen superficial, permet diferenciar-lo. Espècie força rara, que creiem encara no havia estat citada en els catàlegs micològics espanyols.

Família Coprinàcies

***Panaeolus cyanescens* Berk. et Br.**

= *Copelandia cyanescens* (Berk. et Br.) Singer.

Pileus campanulat, de 2,5-3 cm d'amplada i 1,5-2 d'alçària, finalment convex. Cutícula fina, uniforme, de color primer beix pàl·lid o blanc grisenc, que es va enfosquint en la part central i s'esberla amb la sequedat; marge excedent, irregular, fissurat; tota ella es taca de blau o de blau verdós al tocar-la. Làmines adnates, amb lamèl·lules, de color negre grisenc, clapades degut a la maduració irregular de les espores, i amb l'aresta blanca. Carn escassa, de color blanc grisenc, que no canvia de color en els exemplars examinats. Estípit central, cilíndric, regular, de $8 \times 0,2$ cm, amb estries longitudinals més evidents en la part superior, fibrós, pruïnós, de color blanc, que es taca intensament de blau verdós si se'l manipula; base blanquinosa, no bulbosa. Esporada negra mat. Espores de $(10)\text{-}12\text{-}14 \times (8)\text{-}9\text{-}10 \mu\text{m}$, citriformes o de subovalades a el·líptiques, de color bru negrós, amb parets gruixudes i porus germinatiu central ben evident. Pèls de l'aresta generalment lageniformes, de $11\text{-}15 \times 3,5\text{-}4,5 \mu\text{m}$. Cistidis facials nombrosos, del tipus metuloide, de $(30)\text{-}40\text{-}60\text{-}(65) \times (10)\text{-}13\text{-}18\text{-}(20) \mu\text{m}$, ventruts, amb doble paret gruixuda i amb l'àpex cobert de cristalls d'oxalat de calci; amb l'amoníac o la potassa, es tenyeixen de groc daurat i el blau-làctic els enfosqueix per la part superior. Trama de les làmines regular, amb el subhimeni cel·lular. Cutícula cel·lulosa, formada per articles vesiculosos, globosos o ovalats, amb pileocistidis subcapitats. Pèls de l'estípit abundants, claviformes, fasciculats, de fins a $51 \times 7 \mu\text{m}$.

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA: Premià de Dalt (El Maresme), UTM 4454595, alt. 80m, entre l'herba, en uns jardins del complex esportiu municipal, en terreny de sauló (granític sorrenc). 13-05-1999. Leg. A. Rocabruna. SCM B.

OBSERVACIONS. Creiem que el treball de OLA'H (1969) és fonamental per a estudiar aquest gènere. Aquest autor considera que *P. cyanescens* pot presentar basidis tetraspòrics o bispòrics i que el gènere *Copelandia*, creat per BRESADOLA (1913), no te raó de ser. Tampoc sembla que aquest criteri separador sigui vàlid en el cas dels basidiomes bispòrics recol·lectats al Marroc per MALENÇON & BERTAULT (1970), que crearen per a ells la nova espècie *Copelandia bispora*. La nostra espècie, quan és recol·lectada en ambient sec i altes temperatures, pot ser confosa amb *P. papilionaceus*, si no es fa abans un estudi microscòpic. A Catalunya, només en coneixem una citació, en un programa de presentació de les IV Jornades Micològiques d'Esplugues de Llobregat, amb el nom de *Copelandia bispora* (Malençon et Bertault) Singer.

AGRAÏMENTS

Volem agrair al Prof. M. Bon (St. Valéry-sur-Somme), la identificació d'*Omphalina cyanophylla*, i al company J. Vila, l'ajut bibliogràfic per la determinació d'*Acervus episparti*us.

BIBLIOGRAFIA

- BREITENBACH, J. & F. KRÄNZLIN (1995). *Champignons de Suisse*. Tome 2. Edit. Mycologia. Lucerna. 371 pp.
- BRESADOLA, G. (1913). *Hedwigia* 53: 46-51.
- CETTO, B. (1989). *I funghi dal vero*. Vols. 6-7. Saturnia. Trento.
- CHACON, S. GUZMAN, G. MONTOYA, L. MANDELA, V.M. (1996).- *Guía ilustrada de los Hongos del jardín Botánico de Xapala. Veracruz*. Instituto de Ecología a.C. Xapala. Veracruz. MEXICO. 142 pp.
- CONSTANTINO, C. & J.L. SIQUIER (1996).- *Els bolets de les balears*. Ed. Micobalear. Sóller. 479 pp.
- HEIM, R. (1978).- *Les champignons toxiques et hallucinogènes*. Edit. Boubée. Paris. 244 pp.
- JULICH, W. (1989).- *Guida alla determinazione dei funghi*. Vol. II. Saturnia. Trento. 597 pp.
- LANCONELLI, L. (1992).- Un ritrovamento eccezionale *Acervus episparti*us. *Rivista di Micologia*. XXXV-N.2. Trento.
- MORENO, G. et al. (1986).- *La guía de los hongos de la Península Ibérica*. Tomo II. Incafo S.A. Madrid. 612 pp.
- OLA'H, G.M. (1969).- Le genre *Panaeolus*. Memoire Hors-série n° 10 de la *Revue de Mycologie*. Université Laval. Lab. de Criptogamie. Paris. 275 pp.
- ROCABRUNA, A. & M. TABARÉS (1988).- Aportación al conocimiento de los hongos del macizo montañoso del Montseny (Catalunya). *Butll. Soc. Cat. Micol.*, 12: 25-54.
- ROCABRUNA, A. & M. TABARÉS (1991).- Aportació al coneixement dels fongs del Maresme (Catalunya). II. *Butll. Soc. Cat. Micol.*, 14-15: 99-112.

- ROCABRUNA, A. & M. TABARÉS (1991).- Aportación al conocimiento de los hongos del macizo montañoso del Montseny (Catalunya) II. *Bull. Soc. Cat. Micol.*, 14-15: 77-86.
- ROCABRUNA, A. (1984).- Aportació al coneixement dels fongs del Maresme (Catalunya). *Bull. Soc. Cat. Micol.*, 8: 47-74.
- ROCABRUNA, A.; J. VILA; M. TABARÉS & J. BALLARÀ (1996).- Aportación a la micoflora de los Pirineos y Pre-Pirineos de Cataluña. II. Algunas especies asociadas al abeto (*Abies alba*). *Rev. Cat. Micol.* 19: 155-167.
- ROCABRUNA, A.; M. TABARÉS; J. BALLARÀ & J. VILA (1994).- Primera aportació al coneixement de la micoflora dels Pirineus i Pre-Pirineus de Catalunya. *Bull. Soc. Cat. Micol.*, 16-17: 47-86.
- TABARÉS, M. & A. ROCABRUNA (1987).- Aportación al conocimiento de los hongos de la "Serra de Collserola" (Catalunya). *Bull. Soc. Cat. Micol.* 11: 83-98.
- TABARÉS, M. & A. ROCABRUNA (1991). Aportación al conocimiento de los hongos de la "Serra de Collserola y zonas próximas (Catalunya). II. *Bull. Soc. Cat. Micol.* 14-15: 87-98.
- TABARÉS, M. & A. ROCABRUNA (1997).- Macromicets de la costa i el camp de Tarragona i comarques properes. *Rev. Cat. Micol.* 20: 125-136.
- TABARÉS, M. & A. ROCABRUNA (1998).- Aportación al conocimiento de los hongos de la sierra de Collserola (Catalunya). III. *Rev. Cat. Micol.* 21: 171-184.
- TELLERIA, M.T. (1980).- *Contribución al estudio de los Aphylophorales españoles*. Edit. J. Cramer. Vaduz. 464 pp.

Panaeolus cyanescens Berk. et Br.; microfotografia: espores, cistidis facials i pèls de l'aresta.

Acervus epispartius (Berk.: Br.) Pfister

Flagelloscypha minutissima (Burt) Donk.

Omphalina cyanophylla (Fr.) Quél.

Panaeolus cyanescens Berk. et Br.